

Kendini kurgulayan edebiyat

Kendi modernitesini anlayamamış bir edebiyatın günümüzdeki yazarlarının köklerini nerede arayacakları da bir sorun olarak önümüze gelir mi? Böyle bir sorunla karşı karşıya bulunduğunu düşünenler çözümleri bulabilmiş değil. Ne ki, bunun bir sorun olduğunu da sanmıyorum. Sonunda geçmişte kendine göre içselleştirmiş yazar, kendi kökleriyle edebiyata bağlanacaksa, yazınsal serüveninin miladını da kendisi saptayacaktır.

Murat Gülsoy'un hem kendi öyküleri ve romanları, hem de kaynakları üstünde yaptığı sorgulama, yeni kuşaklardan bir yazarın yukarıdaki sorunu nasıl çözmesi gerektiğine örnek oluşturacak nitelikte. 602. Gece, kurmacanın sınırlarını, yazınsal dünyasını anlatma biçimini ve kendini gerçekleştiren olanaklarını merak eden bir yazarın sorduğu sorulara verdiği karşılıkların ortaya çıkardığı, edebiyatımızda benzerlerine sık rastlanmayan bir eleştiri örneği.

Murat Gülsoy'un daha ilk kitabındaki öyküleriyle postmodern edebiyatın yapım biçimlerini içinde kendine bir yol aradığı, sonraki bütün kitaplarında da bu arayışına aynı çizgide kararlılık kazandırarak bütüncül bir anlayış kurmaya çalıştığı belirtilebilir. Bu arada kendi kaynaklarını daha baştan belirlediği de kuşkusuz. 602. Gece, asıl olarak modernizmin nerede aranması gerektiğine ilişkin çözümlerler çerçevesinde oluşuyor, bu arada postmodernizmin modernizmle iç içe geçen yapısal sorunlarına karşılıklar arıyor ve bunları **Murat Gülsoy**'un başlıca üç kaynağı Ahmet Hamdi Tanpınar, Oğuz Atay ve Orhan Pamuk çözümlerleriyle tamamlıyor.

602. GECENİN YOKLUĞU NEYE YOLAÇAR?

Borges'in *Binbir Gece Masalları*'nın 602. gecesine ilişkin bir sözünden çıkıp masalların bütününe yönelen **Murat Gülsoy**'un, 602. gecenin aslında var olmadığını gördükten sonra yöneldiği sorunlar, hiç kuşku yok ki

'602. Gece', asıl olarak modernizmin nerede aranması gerektiğine ilişkin çözümlerler çerçevesinde oluşuyor, bu arada postmodernizmin modernizmle iç içe geçen yapısal sorunlarına karşılıklar arıyor

sonuçları pırlıtlı bir yazınsal deneyime dönüşmüştür. Dolayısıyla bir okuma denemesinin nitelikli sonuçları üstüne düşünmek isteyenler için **Murat Gülsoy**'un 602. Gece kitabı örnek alınacak niteliktedir. Bu öyle bir deneyimdir ki, değil mi ki yazınsal bir yaratma ediminin sonucudur metin, söz Borges'in de olsa, önsel yargılar yerine kuşkuyu ve soru sormayı gerektirir. Demek 602. Gece kitabı, yazarın en önemli ustalarından biri olan Borges'ten bile duyduğu kuşkunun sonucudur.

602. Gece'nin iki önemli tezi var: İlki, modernizmin, edebiyat (sanat) tarihindeki yerini bugün hâlâ koruyacak kerte de önemli olduğu; ikincisi, postmodernizmin aslında modernizmin günümüzdeki bir biçimi ya da süreci olduğu.

Murat Gülsoy, "Oysa modernist sanat anlayışının insanlık tarihine yaptığı katkıları belki de hiçbir dönemin sanatının yapamadığı kadar kalıcı izler bırakmıştır," diyor. İnsanın tepeden tırnağa örgütlendikten sonra yaşadığı ilk büyük karanlık dönem aralayan Rönesans'tan sonraki en köktenci değişim süreci modernizmle birlikte yaşandı.

Modernizmin sanat ve edebiyatın olanakları içinde yarattığı değer, insanın o güne dek bilinmeyen yüzünü ve iç yüzünü keşfetmesine yol açtı, bu da yeni bir kültürün oluşmasında asıl itici güç oldu. Modernizm hem edebiyatta yaratıcı öznenin o güne dek bilinenden bambaşka bir soyutlama ve yaratma biçimiyle kendini var etmesine, hem de bu edebiyatın nesnesinin geleneksel kalıplar içinden çıkılıp yepyeni bir dünyaya taşınması nedeniyle kültürün bütün bütüne altüst olmasına neden oldu. Her iki düzeyde de insanın bireyselliğinin özgürleşmesini tıkayan yollar açıldı.

Murat Gülsoy

Murat Gülsoy modernizmin bu özgürleşme bilincinin totaliter rejimler tarafından bastırılmak, olabilsen yok edilmek istendiği üstünde de duruyor. Bunu tarihsel bir bilgiyi yinlemek için değil, hiç kuşku yok ki modernizmin yenilikçi, doğası gereği kalıplar içinde tutulması olanaksız, özgürlükçü niteliğinin belirtilmesi için hatırlatıyor. Bu arada Haldun Taner'in *Ayışığında Çalışkur* adlı yapıtını deneysel bir metin olarak değerlendirmesi de **Murat Gülsoy**'un buluşu sayılabilir. Haldun Taner, gerçekten de üstünde yeterince durulmamış bir usta, üstelik bir mizah öyküleri yazarı olmanın çok ötesinde alınması gereken bir yenilikçi yazardır.

Edebiyatımızın zaman zaman sahip olduğu yenilikçi ve deneysel metinleri görebiliyoruz belki, ama onlara bu niteliği kazandıran özelliklerin çözümlenebildiği söylenemez. 602. Gece bu nedenle de önemli. **Murat Gülsoy**'un kendi yazarlık serüveninin kaynakları arasında gördüğü metinleri aynı zamanda yapısal özellikleriyle çözümleneme çabası, yaratıcı bir yazarın öteki yazarlar üstüne eğilme biçimini gösteriyor ki, eleştiriyi yalnızca eleştiri yazarlarının ödevi gibi alan naif

anlayışın çok ötesinde bir anlayıştır.

MODERNİZM İLE POSTMODERNİZM İLİŞKİSİ

Bu arada modernizm ile postmodernizm arasındaki ilişki ve geçişlilik de **Murat Gülsoy**'un öncelikli saptamaları arasında. "Oysa anlatım biçimlerinin farklılıkları üzerinden yapılan bir değerlendirme sonucunda karşımıza çıkan tabloda modernist edebiyatla postmodernist edebiyatı ayırmak hiç de kolay değildir," diyor. Postmodernizmin önde gelen kuramcılarında Lyotard'ın da düşüncelerinin eksenine aldığı bu yargı, 1930'lardan sonraki yorgunluğunun modernizmi postmodernizme uzanan bir köprüye dönüştürdüğünü, postmodernizmin kuşkusuz modernizmin parçası olduğunu belirtir ki, gerçekliği kuşkulu, geçerliliği belirsizdir. Postmodernizmin sonunda modernizm tarafından öncelenmiş, dolayısıyla ona bağlı bir sonra olarak tanımlanması, içine düşülen gerçekliğe getirilmiş yapay bir açıklama sayılır. Toplumsal ilişkilerin değişmesi postmodernizmin nesnel koşullarını nasıl oluşturmuş ve bu koşullar modernizmi yaratan koşullardan nasıl bütünü farklıysa, aynı koşulların birbiri ardına ve kolayca yıkılması da, postmodernizmin nesnel koşullarını hızla ortadan kaldırabilir.

Öte yandan, postmodernizmin kurmaca içinde, başta bilinçakışı gibi bazı teknikleri kullanması da modernist edebiyatla postmodernist edebiyatı bir araya getirmez. Yazınsal teknikler birbirinden farklı anlayışlara doğal olarak devralınabilir. Asıl olan, postmodernizmin değerleri ortalamaya çekerek yığın kültürüne eklenmesi, popüler ilgi alanlarıyla keşmesi, doruk noktalarını törpüleme eğilimi, yazınsal metin içinde kurguladığı oyunlarla okurlar arasındaki uzaklığı ortadan kaldırmaya çalışması, bireysellik duygusu yerine toplumsal olanı koyması, kusursuzluk yerine rastlantılardan güç alması, ayırt etmek yerine katılımı öne çıkarması, derin yapılar yerine yüzeysel oluşmakla yetinmesidir. Modernizmin bütün bunlarla anlatılabilecek bir eğilimle ilişkisinin bulunmadığı pekâlâ belirtilebilir.

